

PROPRIETAR-DIRECTOR

AUGUSTIN POPA

Redacția și administrația
BLAJ, JUD. TARNAVA MICA

INSERATE

Conform regulamen. de aplicare a tarifului comercial, categoria V.

Unitatea

REDACTOR

DUMITRU NEDA

Foale înscrise în Registrul de
Publicații al Trib. Târnava-Mică
sub Nr. 2-1938.

ABONAMENTE

Pe un an . . . 250 Lei
Pe 6 luni . . . 150 Lei
Pentru străinătate 750 Lei**Foale bisericescă-politică — Apare în fiecare Sâmbătă**

Oporeliște la timp

(+). Numai bucurie sufletească îi poate pricinui oricărui bun creștin știrea că, din porunca Marelui Antonescu, cei ce vor fi auziți înjurând pe stradă, o să fie turnați la gherlă numaidecât. Măsura aceasta e tocmai binevenită, pentru că prea își făceau de cap mici și mari, în auzul tuturor, cu debitarea unui vocabular prins dela ușa cortului, augmentat și „perfecționat” până la scârbă și oroare, cât te mirai că Ilie Tesviteanu nu-și cere voie să răsbune fără zăbavă, în plină zi, din senin, cumplitele vătămări ale Celui Preaînalt, ale Mântuitorului, ale Maicii Sale Preasfinte, a Sfinților și Tainei Preasfinte — obiectele celor mai multe blasfemii.

Și această fărădelege când o săvârșiau parcă mai des ca oricând atâția fii netrebniți ai neamului nostru? Chiar acum, în cele mai cumplite ceasuri de cumpănă ale istoriei noastre. Acum, când ar trebui să cerșim mereu, în coate și în genunchi, mila Cerului asupra neamului nostru, atât de singur între atâția dușmani pe față și din umbră. Căci dacă examinăm bine vremile și oamenii, preteni și neprieteni, nu se poate să nu fim copleșiți de gândul că singur Părintele Cereș ne-a fost și ne este binevoitor cu adevărat, și numai la El putem căuta sprijin și ajutor nemincinos. Incolo, vorba Psalmistului: Tot omul este mincinos. Și mai știm și alt cuvânt al veșnic simpaticului proroc Ieremia: Afurisit omul care se încrede în om. (Vulgata).

Și când stai și te gândești: Câtă slugărie la noi față de cutare muritor săltat sus, vremelnice, de vânturi favorabile, de împrejurări prielnice și de prostia mulțimilor, pentru ca să nu treacă multă vreme și să vezi idolul de azi aruncat în fărâșe, ca statuile lui Lenin în Odesa și în Sevastopolul ocupat cu râuri de sânge românesc! Nu-i mult doar de când ni-se pune pumnul în gură să nu pomănim cumva fără pietatea cuvenită (!), numele lui Stalin și a tovarășilor săi întru slujba de călăi alor aproape două sute milioane de iloți din cuprinsul fostei împărății a țarilor. În schimb Atotputernicul, scutul nostru de totdeauna, putea fi împoșcat de oricine și oricând, cu grațul, cu peana și cu penelul, fără să se prea sinchisească de asta cineva dintre cei cu răspundere pentru destinele Românilor și a românismului.

Toată boala își are leacul. Trebuie numai cunoscut leacul și aplicat tratamentul. Vindecarea vine ea cu vremea. Ori cel puțin cei cu sgaibe otrăvitoare n'o să mai iasă cu ele între oameni sănătoși ce pot fi molipsiți. — Nu voi uita niciodată o scenă din Assisi, din fața bisericii Sărăcuțului: Imi așteptam tovarășii de pelerinaj, în 1933. Un chauffeur italian da târcoale, extrem de iritat, autobusului; se strâmba, gesticula furios, își da

Spiritul de jertfă

De adv. Dr. Iustin Pop

Evoluarea în sens de progres civilizatoric a societății omenești are două imperative: ea trebuie, deoparte, să producă o solidaritate tot mai accentuată a membrilor ei, de altă parte să îmbrățișeze tot mai multe probleme de interes general. Această solidaritate în fond nu este altceva decât aplicarea principiului, care, proprie, este o lege a naturii existând și la animale, numit principiul ajutorului reciproc (asistență), iar acest principiu nu este altceva decât preceptul învățurii creștine: Iubește pe de aproapele tău ca pe tine însuși. Ceeace dovedește, că Isus Hristos a fost cel mai mare sociolog și bărbat de stat, care prin porunca iubirii de aproapele a pus temelie, pe care singură trebuie să stea societatea omenească chiar și în forma ei de stat, dacă vrea să vieze, având o ordine socială și de drept.

Trist este însă, că această iubire nici pe departe nu l-a străbătut încă pe om în așa măsură, încât ea să fie guvernatoarea întregii opere a vieții omenești. De aci nota pesimistă a existenței omului pe pământ. În adevăr, reprezentanții creierului omenească: cugetătorii, zișii filosofi, în cea mai mare parte a lor, sunt stăpâniți de pesimism, și cu cât înțeleptul se ridică pe un pedestal mai înalt al gândirii, cu atât mai mult se va resimți de durere asupra lumii. Un fenomen explicabil acesta, doar ei sunt principii cugetării, adevărații intelectuali omenești în cel mai glorios grad de funcțiune al facultății intelectuale, și ei posedă maximul cunoștințelor omenești asupra problemelor mici și mari și mai ales a celor universale. Și cu cât mai mult cunoaștem aceste probleme ale omului, cu atât mai mult ne îndurerăm asupra realității, că omul e rău și că pe lângă lupta cu asperitățile și intemperiiile naturii, chiar aceasta răutate a lui, de origine diabolică, este factorul principal în soarta amară a existenței lui, rămânând veșnic adevărul: Homo homini lupus.

ochii peste cap, strângea din pumni, scrișnea din dinți; cu un cuvânt: turbat. — „Ce-i cu cetăținul?” întreb un fratele. „E tulburat rău. A fost undeva, la oră fixă, după pelerinii români. Dar aceia nici nu-s sculași toți. — Tâlcul frământărilor ăstora ridicole: Ar înjura, dar nu cutează, că-i aci polițaiul, precum vedeți, și-l așteaptă duba”.

Suferim și noi de „boala italiană” a sudălmilor celor mai neînchipuite. Leacul „inventat” de Duce fără doar și poate că va folosi și fraților neolatini dela Dunăre.

Această tragedie a omului s'ar putea întoarce spre bine, dacă el ar fi cucerit în măsură desăvârșită de spiritul creștin, în virtutea căruia evoluiază cultura creștină. Este însă atât de tragic, să vezi, că azi numărăm peste 1900 ani dela întemeierea creștinismului și inspirația sublimă a acestuia tot nu l-a putut pătrunde pe om, ci el numai în aspectul său extern, numai de formă se prezintă încreștinat, internul lui însă înfățișează ființa sa diabolică, cu toate pornirile ei rebele împotriva a tot ce este iubire de aproape și bine obștesc, căci el cunoaște o singură stăpânire, căreia i-se devotează: Cea a egoismului, cu întreaga gama de ferocitate a acestuia.

Și când vezi, cât de dispărent este rezultatul opintirilor, nizuințelor și eforturilor de extremă încordare, îndeosebi ale Bisericii catolice, dar și ale altor organizațiuni, de a îndrepta pe om pe linia demnității, ce i-s'ar reveni, și când tu însuși în viața ta particulară ca un vir integer seclerisque purus și-ai ales un protejat, căruia i-ai ridicat piatra strivitoare de pe cap menajându-l din toată inima și făcându-i în permanență supremul bine la toate cotiturile vieții lui și pe urmă te vezi mușcat chiar de acest ales al tău, devenit reptila cea mai scârboasă, — torturat și desnădăjduit, cu inima strânsă de amarul vieții, trebuie să-ți tragi vântrelele și să-ți îndrepti naia vieții spre un liman de liniște, ca să fii la adăpostul primejdiilor infinite, ce te-au pândit în cursul vieții experiând din greu adevărul: Incidit in Scyllam, qui vult vitare Charybdin.

În acest aspect general al societății omenești se încadrează și tabloul societății noastre românești, dar într-o variație și mai diformă și mai perversă așa, că la noi, e lucus a non lucendo, să pui problema spiritului de jertfă, care poate emana numai din spiritul nobilitat de inspirația creștină, animat pentru tot ce e bun și folositor colectivității. Explicarea o găsim în felul structurii psihice a societății noastre. Această structură își are și ea originea ei în trecutul istoric. În ce ne privește pe noi, românii de dincoace de Carpați, când s'a făcut întregirea neamului, cei buni din vechiul regat au prins nădejdea de bine în vorba lor: Din Ardeal va veni refacerea morală a țării. Și cât de amară a fost și este decepțiunea, când azi se știe, că ardelenii și-au risipit în mod păcătos apanajul superb al virtuților excelente, ce-i caracterizau, și s'au bizantinizat. De aceea eu i-am și numit: *neobizantini*. Aceștia conduc așa de des accentuata *unire sufletească*, care este deja binisor realizată în bizantinizarea generală. Bizantinismul și-a

făcut deja invasiunea triumfală în Ardeal și Banat, și va progresa nestânjenit, deoarece ai noștri n'au fost în măsură de a-și fortifica concepția morală în așa măsură puternică, de care să se frângă bizantinismul ademenitor cu toate mrejele lui.

O latură a bizantinismului, care ca un parazit periculos mai mult ucide spiritul de jertfă, este: *parvenitismul*, care la noi e de cea mai ordinară marcă, așa, că nu există o altă țară, unde să se potrivească mai bine anecdota cu tâlcul ei așa de instructiv, care nu putea să aibă o altă origine decât cea românească: *Țiganul ajuns căprar*. E greu pământul țării de speciemenle acestui tip repulsiv. Iar biata țară geme de lipsa de cultură adevărată, de lipsa bunelor maniere și a bunului simț, pentru ca să abundeze în afișare, forme, infumurare, pozări, apoi în intrigă, perfidie, viclenie bine ascunsă, necinste și minciună, răutate și invidie și tot ce constituie criteriul bizantinismului, care e simbolul încremenit al decadenței. Este greu pământul țării de lichelele — cuvânt specific bizantin acesta — iudule, cari veșnic îmbătați de sine își poartă capu' în stratosferă, negândind că aceasta atrage poticnirea picioarelor, în schimb ei sunt reptilele cele mai târătoare, când își fac lingușirile grețose pe ușile de din dos, în deschiderea cărora sunt neîntrecut de experimentați.

Parvenitul este și cea mai scâlciată figură a societății. El știe să afișeze dărnicii, dar numai scoțând banul din buzunarul altuia, pentru ca titlul de glorie să și-l rețină și pentru a se erija de suprem honorator. El caută să umble pe stradă cu demnitate meșteșugită, făcându-și asistența cânelui său, în orice caz cu însușiri mai frumoase de cât cele ale stăpânului, — ca astfel să practice un obicei extravagant, care să-l deosebească de palizii muritori. Fiul învățelilor și al chilipirului fiind, el nu cunoaște, ce va să zică adevăratul simț de demnitate, ce se naște din adevărata valoare, ce cotează în societate. Parvenitul jertfește un obol, dar și acesta numai când și-a făcut calculul sigur, că-l afișează, altfel își zăvoarește banii și-i păze-

ște cu forță de Cerberus, pentru ca să-i cheltue numai pentru programul de viață, garnisit cu toate poftetele și plăcerile rafinate ahtiate, așa cum prescriu aceasta regulele epicureismului totalitar. Totul e o mixtură perversă de arivism, snobism și falsitate, în parvenitul de care oamenii cu integritatea bunului simț se feresc făcându-și cruce.

Ce distanță astronomică între parveniții noștri și între înțeleptul Solon al Greciei clasice, care și-a aruncat bunurile în mare, rostind cu o înaltă inspirație filosofică cuvintele: Vă scufund, voi bunuri, în mare, nu cumva prin voi eu să fiu scufundat!

*

Biserica noastră română unită este la cea mai grea răspântie în istoria ei. Un milion 300 mii credincioși sunt rupți dela sânul ei, ajunși jertfă sub stăpânirea țării vecine, și numai o minoritate inferioară am rămas dincoace, cu o viabilitate scăzută. Cine va dubita, că stăpânirea maghiară va face toate eforturile, mai puternice ca cele din trecut, să-i desnaționalizeze, dar și să-i desreligioneze, ceea ce ar produce anemiarea și chiar anchilozarea sufletească a lor, cum și pierderea bisericilor cu toate averile aparținătoare. Fatalitatea aceasta s'ar restrânge și asupra noastră de aici. Doar biserica noastră în întregul ei formează un organism viu, care lovit în puterile sale vitale de unitate, urmează anchilozarea întregii biserici, dacă nu cumva — quod Deus avertat — chiar cutropirea ei. Cum ne putem noi adresa în așa o situație apocaliptică parveniților noștri solicitându-le ajutorul de ultimă energie și supremă oră pentru salvarea și fortificarea bisericii noastre, când aceștia n'au facultatea de a se resimți de primejdia ce ne pândește? Spiritul de jertfă presupune o societate simțitoare scopurilor altruiste. Cum deci am putea conta la spiritul de jertfă al astor fel de parveniți, cari nu vreau să-și plătească nici repartiția către biserica căreia aparțin, — repartiție angajată cu mulți ani înainte? Și să nu se scape din vedere, că ei sunt de o situație materială de belșug așa, că fiecare

din ei ar putea fi un ctitor-patron al bisericii sale.

Pentru așa o societate este de dorit un Vlad Tepeș al refacerii morale. El însă ne lipsește, și pentru țara noastră este și mai greu să-l găsești. Nouă ne trebuie un Vlad Tepeș — multiplicat. Ori doar ar fi mai cu efect, să aducem întreagă apa Iordanului pentru o nouă încreștinare a parveniților noștri?

Rostul unei colecte. Amăsurat unei hotărâri consistoriale din 1920, în eparhia Lugojului, în fiecare an, într-o zi de sârbătoare sau Duminecă, fixată de preotul local, se face colectă în favorul *Fondului Diecezan*, care își are programul său de realizări. Anul acesta se va face la fel. Preasf. Ioan Bălan s'a și adresat, în acest sens, cu o *scrisoare pastorală* către cler și poporul credincios, lămurind însemnătatea daniilor jertfelnice și laudând preoțimea noastră de totdeauna, care și sub acest raport a dat pildă admirabilă în trecut mai îndepărtat și mai apropiat. — Cu privire la menirea actualei colecte, scrie celea ce urmează:

[...] „Colecta pentru Fondul Diecezan are acum un scop mare și frumos: zidirea ultimei aripi la reședința episcopescă.

În anul 1937, Episcopia Noastră a avut oaspeți foarte distinși, pe Eminența Sa Cardinalul Eugeniu Tisserant, secretarul Sacrei Congregații Orientale, și pe Excelența Sa Nunțiul Apostolic Andrei Cassulo. Starea slabă în care se află biblioteca și arhiva Noastră diecezană, nu ne-a lăsat ca să arătăm acestor oameni, foarte pricepuți în aceste materii, nici biblioteca, nici arhiva; cu toate că în amândouă sunt lucruri foarte prețioase.

Văzând Noi cât de îmbulzite sunt cărțile în bibliotecă, de nu le mai putem găsi decât cu foarte mare greutate, și nici nu mai avem unde așeza cărțile răposiților prelați și canonici: Ioan Boroș și Dr. Ioan Marianescu; apoi constatând cu durere că o bună parte din arhiva Noastră

FOIȚA „UNIRII“

Cinci ani dela moartea lui Pavel Dan

Se împlinesc în 2 August a. c., cinci ani dela moartea lui *Pavel Dan*. A murit în 2 August 1937 în clinica din Cluj și osemintele sale s'au depus spre veșnică odihnă în pământul Clujului românesc.

În aceste vremi frământate, când atenția întreagă ne este ocupată de evenimentele de războiu la care asistăm cu un entuziasm nestăpânit, pare un lucru de mică importanță popasul lângă amintirea unui scriitor mort.

Totuși, fiindcă mai stăruie problema punerii în evidență a valorilor românești pe care le-a dat Ardealul după Unire, pomenirea lui Pavel Dan se încadrează în marea noastră luptă pentru întregire.

Pavel Dan a fost cea mai reprezentativă figură a literaturii românești din Ardeal, după 1930. A fost cel mai talentat scriitor tânăr. Cartea sa de nuvele *Urcan Bătrânul*, apărută la Fundațiile Regale în 1938, prin grija lui Ion Chinezu, a descoperit marile posibilități creatoare ale lui Pavel Dan și ne-a făcut să regretăm și mai mult activitatea sa rodnică și plină de făgăduinți.

Despre această carte s'au spus multe lucruri bune și tot mai mult se întinde con-

vingerea că în Pavel Dan am pierdut pe unul din cei mai mari scriitori ai noștri. Criticii noștri au recunoscut cu toții talentul uimitor de matur cu care a fost înzestrat Pavel Dan și istoria noastră literară vorbește despre Pavel Dan ca despre un scriitor consacrat.

Ne putem închipui ce ar fi însemnat Pavel Dan în literatura română, dacă în loc să se prăbușească în plin urcuș, la vârsta de 30 de ani, ar fi avut suficient răgaz să-și ducă la îndeplinire planurile de mari dimensiuni pe care le concepuse și le purta lângă inima sa chinuită. Dacă o singură carte i-a fost de ajuns pentru o intrare triumfală în literatură, cât de sus l-ar fi așezat o activitate de o viață întreagă!

Abia sunt câțiva ani dela apariția cărții lui Pavel Dan și critica străină se rosteste elogios despre ea, relevând talentul excepțional al acestui *mare scriitor transilvănean*.

În revista italiană *Letteratura*, după cum ne informează ziarul „Viața” din 8 Iulie 1942, cunoscutul critic literar italian *Silvio Guarnieri* închină un lung studiu critic scriitorului Pavel Dan. El relevă maturitatea scrisului lui Pavel Dan și valoarea deosebită a operei sale publicate. Lăsând la o parte ce ne-ar fi putut da Pavel Dan într-o viață liniștită și senină, criticul italian insistă asupra *operei înfăptuite*, care constituie un bun câștigat pentru literatura română și asupra căreia trebuie să ne

aplecăm cu o atenție mai mare decât cea pe care acordăm obișnuit promisiunilor.

Dar criticul Silvio Guarnieri se dovedește și un bun cunoscător al *omului* care a fost Pavel Dan. Dăm, după ziarul „Viața”, portretul pe care-l face criticul italian lui Pavel Dan:

„Acest tânăr pe care toți și-l amintesc a fi fost mai mult tăcut, îmbrăcat sărăcăcios și păstrând pe straele sale urma obârșiei țărănești, obișnuit încă din prima tinerețe la singurătate și la confidență, simțea cu o pasiionată intensitate valoarea strănsei legături dintre oameni. Din această pricină, de cum i-a fost cu puțință s'a căsătorit. Căci nu era omul aventurilor ușoare, severitatea vieții sale îi impunea să se dăruiască fără rezerve, iar în femeie căuta mai cu seamă pe tovarășe. El fugea de viața de societate, de petrecerile orașenești, de cea ostentativă și gălăgioasă mondenitate în care se complăce orice burghez de dată recentă și improvizată. Tot ceea ce avea fals și superficial acest fel de atitudine îl jignea. La el nu era o ostentație căciula pe care o purta iarna după obiceiul țărănesc, și nici îmbrăcămintea modestă, aproape neglijată. El nu avea nevoie de o pomelnică fățișe pentru ca să-și afirme preferințele, dar firește simțea care era mediul său, care erau persoanele cu care se putea înțelege. Bucuros se oprea să șadă de vorbă cu țărani, mânat în chip irezistibil de nos-

nu poate fi așezată decât pe coridor, fiind astfel în primejdie de a se pierde foarte ușor chiar documente originale: înțelegându-se cu consistorul Nostru Episcopesc, am hotărât în Domnul să întregim reședința, continuându-o până la edificiul Seminarului Nostru diecezan.

În noua aripă, la parter, vor fi așezate: Casa Centrală Diecezană și Exactoratul Diecezan, iar la etaj va fi o sală mare și spațioasă, unde-și va găsi adăpost potrivit Biblioteca diecezană.

O sală mai mică e destinată să servească de muzeu diecezan. În o cameră mai mică, vecină cu Biblioteca, vor putea fi consultate cărțile și manuscrisele.

O altă cameră va servi ca atelier pentru Doamnele și Domnișoarele unite din Lugoj, cari de bună voie vor lucra odăjdii sacre pentru biserici, ce vor fi mult mai ieftine decât cele din prăvălii.

Fanatism, ori scăpare din vedere?

Români și Ardeleni, citim cu drag ziarul „Tribuna”, a cărei reapariție vremelnică la Brașov am salutat-o la timp cu bucurie. Este de altfel cel mai bine informat ziar de dincoace de Carpați. Apare în bune condiții ca și la Cluj, prinzând în jurul său condeie de înaltă valoare. Il cunoaștem ziar românesc, scris pentru toți românii de bine, fără a avea predilecție pentru anumită clasă socială și confesiune. Asta a fost până bine de curând. Mai nou observăm că scapă în coloanele ei și rânduri ce cuprind jigniri la adresa cititorilor uniți în credința cu Roma. Și mărturisim, nu înțelegem din care cauză se lucrează așa, din fanatismul unor redactori ori din scăpare de vedere a conducerii ziarului. Oricare ar fi motivul, tot rău este, că „Tribuna” care trăiește din abonamente, la fel pierde. Cititori, susținători, deopotrivă.

Noi ca întotdeauna și în ceasul de față suntem de bună credință. De aceea credem că din insuficientă examinare a

materialului s'a furișat să apară în „Tribuna” conferința ținută de un preot cu ocaziunea unui sinod al preoțimeii ortodoxe a protopopiatului Brașov, ținut în Brașov, intitulată: „Ortodoxia ca factor de conservare națională”.

Conferința are un titlu foarte draguț, și era frumos să apară în ziar confesional ortodox, unde avea darul să lumineze pe cei cărora era menită. Ce a căutat ea în coloanele „Tribunei”? Să înșirăm câteva mărgăritare din ea și aici, ca să-și facă o idee cât de cât și cititorii „Unirii” noastre cum își argumentează conferențiarul teza:

„Din punct de vedere religios neamul românesc a văzut lumina existenței sale în soarele ortodoxiei. Acest adevăr a fost și este sublim concretizat în numirea ce i-se dă la noi ortodoxiei de „credință strămoșească”.

Apoi: „Catholicismul a încercat să-și vâre tentaculele în sânul neamului românesc, voind să-i denatureze sentimentul religios”. Și: „O mică parte din Români sub impresia promisiunilor și sub presiunea prigoanelor, au slăbit cedând în fața persecutorilor numai numele — în loc de ortodox, unit cu Roma, — nici nimic altceva”. În actul unirii se vede clar acest lucru. Pot afirma fără mustrare de conștiință, că acești frați, așa ziși „uniți cu Roma” sunt în subconștientul lor ortodocși, în afară de cler, care încearcă să strecoare tot mai mult inovațiuni catolice în cult, pentru că-și dă seama de realitate și vrea cu orice preț să-și desrădăcineze pe credincioșii lor din poziția lor firească. Ei nu-și dau seama că lucrează împotriva naturii, împotriva firii românești, care este prin excelență ortodoxă”.

Ne oprim aici. În aceste perle conferențiarul fără argumente ne dovedește că Fotie și Cercularie au trăit înainte de răsaritul soarelui existenței neamului românesc, căci de atunci era și ortodoxia, care au luat-o românii de când erau în fașe.

Prin argumentul scos din numirea:

„credință strămoșească” întărește în convingerea lor pe pocăiți. Și ei pot spune: suntem pe calea cea dreaptă căci d'aia ne zicem „pocăiți”. — Logic, nu?

Popoarele catolice nu posedă sentiment religios, căci „tentaculele” catolicismului l-au denaturat.

Aceste grozave tentacule n'au putut în peste 200 ani să denatureze conștiința celor numiți uniți cu Roma, căci ei conform conștiinței oratorului sunt curat ortodocși. Cele patru „punturi” din contractul de unire cu Roma conferențiarul nu le-a citit, deci nu există în act.

Clerul unit e catolic, măcar că în actul unirii nu sunt „punturile”, e deci catolic fără condiții.

Preoțimea unită, cu un cuvânt, lucrează „contra naturii, contra firii”. Aplaudăm pe ilustrul conferențiar și-i dorim sănătate. Pe conducătorii ziarului românesc „Tribuna” însă îi rugăm să nu mai dea ospitalitate la astfel de alunecări, ca s'o putem și noi, cești strănepoți de-ai lui I. Micu Klein, citi și sprijini cu dragostea de până acum.

I. Cerghizanu

Feluri de a cumineca

— Contrareflexii la niște reflexii —

Păr. Octavian Fulicea a ținut cu orice preț să facă „lumină” în chestia buclucașă a noilor feluri de a cumineca. Dar dela voință, până la putință, mai va. Căci lămuririle din Nr. trecut al „Unirii” numai lămuritoare nu sunt în înțelesul că cele din bătrâni fiind rele, să se spele, iar cele noue, fiind bune, să s'adune.

1. Spusesem (în Nr. 18 al „Unirii”) că metoda cu 5—10 lingurițe la îndemână nu ajută cu nimic la încunjurarea boalelor molipsitoare, unde se cuminecă credincioși cu sutele. Ni-se răspunde cu înțelepciunea că asta o fi adevărat în cazul când 1=5=10. Par'că preotul cuminecător știe care credincios e molipsit, ca să ia numai

Pr. 13/25 Martie 1902.

Domnule Bianu,

Nevasta lui Cosmulei, desperată a venit să mă roage, să te rog pe D-ta să faci ceva pentru bărbatu-seu. Dacă ai vreme ascultă-i plângerile. Bietul Cosmulei e prigonit rău de Macedoneni, numai pentru că e ardelean. D-ta l-ai ajutat și altădată când i-ai făcut rost să capete o lecție dela prințul Ghica. Nu știu dacă mai vrei să-ți pui vorba pentru el, fie la d. Haret, fie la d. Sturza. Dar o să vezi. Și nu e nici nedrept, nici peste cap, ceea ce cere Cosmulei, dar n'are cine să-l ajute.

Cu toată stima și iubirea prietenească
G. Coșbuc.

Iată și o scrisoare a lui D. Cosmulei, către Bianu:

Domnule Bianu,

Înainte de toate îmi iau voe a Vă felicita pentru numirea D-Voastre la catedra de liter. română dela Universitatea din București și Vă urez ca să ajungeți la mai mare; apoi, fac apel la D-Voastre, care n'ați lăsat pe nici un desmoștenit al sorții să plece dela D-Voastre nemângăiat și Vă rog să dați o binevoitoare ascultare soției mele, care Vă va expune păsurile noastre din Macedonia și puțină protecțiune la locurile competente. Domnule Bianu, Nu uit binele ce n'i-ați făcut și mie personal și voui fi pururea recunoscător: mai adăugați și această binefacere la cele multe și Dumnezeu să Vi le răsplătească cu bine — noi deocamdată nu putem decât să Vă mulțumim din toată inima.

Cu distinsă stimă și recunoștință
D. Cosmulei

Bitolia, 28 Ianuarie 1902.

fesor aici, și prin el a colaborat Blajul la progresul literaturii românești actuale.

La capătul celor cinci ani dela moartea lui Pavel Dan, durerea noastră este dublă: de-o parte, fiindcă ne dăm tot mai bine seama de pierderea ireparabilă pe care a suferit-o Ardealul și literatura română în general; de altă parte, fiindcă venim asupra noastră aceste cumplite vremi, de și drumul până la mormântul lui ne este închis...

Radu Brateș

Un profesor năsăudean în Macedonia

— Două scrisori inedite —

publicate de Iosif E. Naghiu

În 1939 eram la Chișinău. D. L. T. Boga, directorul Arhivelor Statului din Chișinău, a rostit o conferință despre marea problemă a culturalizării satelor. A amintit printre altele de profesorul D. Cosmulei, originar din Năsăud și care a fost un adevărat apostol al Macedoniei. A propus istoria la liceul românesc (sau macedo-român) din Bitolia. Între scrisorile (autografele) Academiei Române am găsit două despre acest profesor năsăudean. Ne desvăluie un aspect trist al vieții sale. În Macedonia a avut de luptat cu foarte multe dificultăți. G. Coșbuc îl recomandă lui Ioan Bianu.

talgia copilăriei și în același timp se simțea solidar cu ei, recunoscând în ei același aluat sufletesc din care era plămădit...

Pentru un om inclinat cu atâta intensitate să-și trăiască viața intimă, să-și găsească în el un ultim motiv în stare să justifice ori care altul printr'o coerență consecventă, este nedreaptă suspiciunea că a fost întâmpinat de moarte nepregătit: în scurta sa viață Pavel Dan, împins de o îndârjită frământare, urmând o evoluție scurtă dar strâns logică, a știut să scoată din lumea care i se înfățișa o concluzie și o deplinătate de motive pe care un altul nu le-ar fi putut ajunge decât în vreme mai îndelungată și de-a-lungul unor nenumărați ani de experiențe literare. Ideile lui vii și limpezii, nuvelele schițate despre care uneori vorbea prietenilor, romanul aproape în întregime făurit, mă fac să simt și mai mult datoria de a mă apropia cu pasiune în cercetarea ce întreprind de opera lui înfăptuită, pentru a găsi semnul, dat timpuriu dar fără graba neîmplinirilor, al convingerii sale, pentru a recunoaște într'o frază ceea ce, acolo unde timpul nu i-a dat răgaz, ar fi dezvoltat într'o întreagă nuvelă...

Când recunoașterea vine dela un critic străin, parecă ne lăsăm mai ușor convinși. De aceea am reproduces aceste rânduri.

Dar am făcut-o și din alt motiv: Tot ce se scrie despre Pavel Dan interesează de aproape și Blajul. Căci Pavel Dan a fost pro-

